

Daftar Pustaka

Arsip

Arsip Makassar No. 396/3. Surat Keputusan No. 2 (14 Maret 1841), dan Surat Keputusan No. 17 (4 Juli 1841)

Arsip Makassar, Surat Keputusan No. 11 (5 September 1841)

Arsip Makassar No. 354/1. Hlm., 188

Arnhemsche courant. *Voor 100 jaar*, 19 Oktober 1959

D.A.F. Brautigam, *Tanette*, TBG jilid LVI 1914

H. van den Brink, *Dr. Benjamin Frederik Matthes Zun Leven Arbeid In Dienst Van Het Nederlandsch Bijbelgenootschap* (Nederlandsch Bijbelgenootschap, 1943)

Javasche Courant. *Inofficieel Gedeelte*, 13 Agustus 1859

J.A. Bakkers, *Tanette en Barroe* (Batavia, Tijdschr, 1863)

Kolonial Verslag (1839-1848)

Politiek Verslag 1855

P.B Staden ten Brink, *Zuid Celebes Brijdagen tot de Krijkgeschiedenis en Millitarie Geographie van de Zuidelijke Landtong van het Elland Celebes* (Utrecht, Kemink&Zoon, 1884)

Buku

Asba, A.Rasyid. 2010. *Gerakan Sosial Di Tanah Bugis : Raja Tanete La Patau Menentang Belanda*. (Yogyakarta : Penerbit Ombak

Andaya, Leonard.Y. 2004. *Warisan Arung Palakka*. (Makassar: Penerbit Innawa)

Bernard, S.V.D. Raho. 2007. *Teori Sosiologi Modern*. (Jakarta: Prawestasi Pustaka)

Farid, Andi Zainal Abidin. 1979. *Wajo' Pada Abad XV-XVI : Suatu Penggalan Sejarah Terpendam Sulawesi Selatan dari Lontara'*. (Jakarta : Universitas Indonesia)

Gising, Basrah. 2002. *Sejarah Kerajaan Tanete*.

Koentjaraningrat. 1985. *Manusia dan Kebudayaan Indonesia*. (Jakarta: Jambatan)

Koolhof, Sirtjo. 2017. *La Galigo Menurut Naskah NBG 188*. Edisi ke-II jilid 1. (Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia)

Mattulada. 2015. *Latoa : Antropologi Politik Orang Bugis*. (Yogyakarta: Penerbit Ombak)

Pelras, Christian. 2006. *Manusia Bugis*. (Jakarta: Nalar)

Poelinggomang, Edward L. 2002. *Makassar Abad XIX : Studi tentang Kebijakan Perdagangan Maritim*. (Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia)

Rasyid, Darwas. 1990. *Sejarah Perjuangan Kemerdekaan Di Daerah Tingkat II Kabupaten Barru*. (Ujung Pandang)

Rahman, Nurhayati. 2008. *Retna Kencana Colliq Puji 'e Arung Pancana Toa 1812-1876 : Intelektual Penggerak Zaman*. (Makassar: La Galigo Press)

Walinono, Hasan. 1979. *Tanete Suatu Studi Sosiologi Politik*. (Ujung Pandang : Universitas Hasanuddin)

Skripsi

Fathullah Dahlan. 1981. *Struktur Birokrasi Kerajaan Tanete*. (Ujung Pandang: Jurusan Sejarah dan Arkeologi Fakultas Ilmu-ilmu Sosial dan Budaya Universitas Hasanuddin)

Lampiran-lampiran

Lampiran I

Sumber : *Javasche Courant*, 13 Agustus 1859, No. 65

INOFFICIEEL GEDEELTE.

CELEBES. — In *Tanette* hebben tot herstel van rust en orde eenige krijgsbewegingen plaats gehad.

Datoe *Bakka*, de gemaal van de leenvorstin van *Tanette*, had het eergevoel zijner echtgenoot door zijn losbandig gedrag zoodanig gekrenkt, dat deze echtscheiding en zijne verwijdering uit *Tanette* eischte. Vermits eene verzoening tusschen de beide echtgenooten onmogelijk bleek te zijn, is aan het verlangen der leenvorstin toegegeven. Maar in strijd met zijne jegens het gouvernement genitte goede gezindheid heeft Datoe *Bakka* zich vervolgens niet ootzien om, toen hij op reis van *Macasser* naar zijne moeder te *Batoe Batoe Tanette* doortrok, in dit leenvorstendom een rooftogt te ondernemen en zich feitelijk als vijand tegenover het gouvernement te stellen. Hij verschanste zich daarna te *Patjiro*, binnen *Tanette's* grondgebied hoog op eenen berg gelegen, en verontrustte van daar uit het omliggende land. Zijne vroegere echtgenoot, de leenvorstin van *Tanette*, besloot haren gewezen man uit zijne schuilplaats te verdrijven en rukte den 18den Julij jl. tegen hem op met eenige harer vasallen, ondersteund door eene door den kapitein van *Leijden* gekommandeerde kolonne van geregelde troepen, terwijl zich bij de ongeregelde troepen de aubienaren *Bakkers* en *Vosmaer* hadden gevoegd. Met zeer veel moeite kwam deze magt langs een uiterst steil bergpad en onder aanhoudend vuur op het plateau, waar *Patjiro* ligt, dat na een scherp gevecht door Datoe *Bakka* en de zijnen verlaten werd om in de rigting van *Lamoerne* te vlugten. Na het verdrijven van Datoe *Bakka* uit *Tanette* keerde de overal heen gevlugte bevolking naar hare kampongs terug en bragt de verschuldigde hulde aan hare vorstin.

De meermalen voorspelde inval der *Bmiren* in de noorder-districten heeft niet plaats gevonden, maar daarentegen hebben zich eenige vijandelijke henden aan de *Bmische* grenzen verzameld, uit vrees voor eenen inval onzer troepen.

De *Sopingsche* prins *Araeng Lompengan*, aan wien het op zijn dringend verzoek was toegestaan om het lijk van een zijner aanverwanten te *Pantjana (Tanette)* te komen zien, heeft den wensch geuit om zich verder naar *Miris* te mogen begeven, ten einde door bemiddeling van den assistent-resident aldaar pogingen aantewenden tot beëindiging van den oorlog, waartoe volgens zijn beweren zoowel *Boni* als *Soping* bereidheid zou gevoelen.

Lampiran II

Sumber : *Arnhemsche Courant*, 19 Oktober 1959, No. 22045

Lampiran III

Sumber : *De Sumatra Post*, 11 Oktober 1910, No. 236

Makassar 20 April 1907 (P.T.)

**De onderscheiding van de
vorstin van **Tanette**.**

Hedenochtend had de luisterrijke uitreiking plaats van het ordeteeken van commandeur in de Oranje Nassau-orde aan de vorstin van **Tanette**, door den civiel- en militair gouverneur van Celebes, luitenant-kolonel Swart.

De oud-resident Brugman lungeerde als tolk.

Lampiran IV

Sumber : *Soerabaijasch handelsblad, 20 April 1907, No. 91*

Laatste berigt.

Nog even voor het ter perse leggen van dit blad kwam de „Soerabaija” van **Tanette** hier terug met den gouverneur, 4 officieren, 150 man van onze troepen, die te **Tanette** reeds waren aangekomen bij het arrivement daar van evengenoemd stoomschip.

De Datoe Bakka heeft op de nadering onzer troepen het land verlaten en de Vorstin van **Tanette** is nu weder gezeteld in haar rijk.

De nog te Pankadjene geblevene militairen worden hier mede spoedig terug verwacht, zoodat de campagne als geëindigd kan beschouwd worden.

Met vreugde kunnen wij zeggen dat het uiterlijk der geretourneerde militairen minder afmatting te kennen gaf dan wij ons hadden voorgesteld en wij koesteren dus goede verwachting van eenige dagen rust in het garnizoen.

Of een gerucht dat Bonto Bonto zich te Paré-Paré bevindt, waarheid inhoudt, kunnen wij natuurlijk niet beoordeelen.

Onder het heden geloste restant munitie hebben wij een vaatje buskruid van den vijand opgemerkt dat tot étiquette heeft »Sharp. London.”

Lampiran V

Sumber : A.Rasyid Asba, *Gerakan Sosial Di Tanah Bugis Raja Tanete La Patau Menentang Belanda, 2010*

Raja-raja Tanete 1552-1945

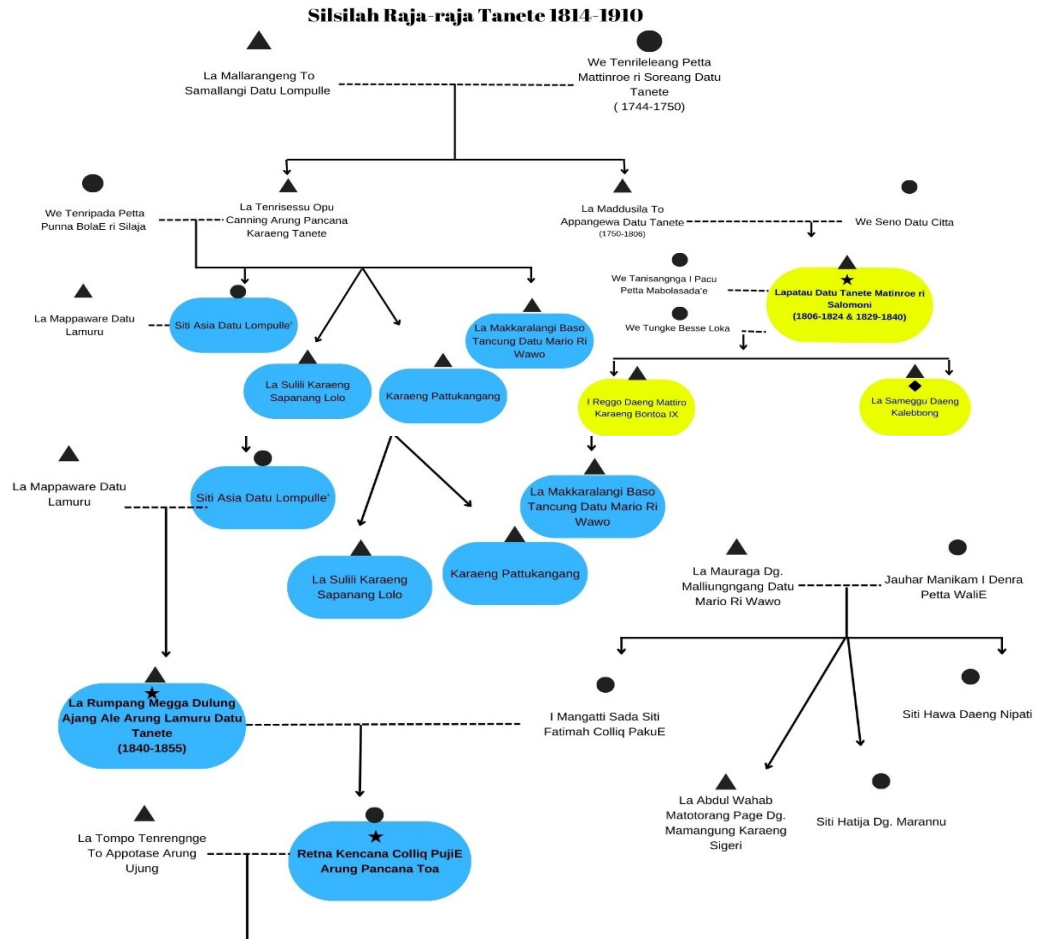
Nama	Periode
Datu Golla'e *	1552-1564
Puang Lolo Ujung *	1564-1568
Matinroe ri Boko Kajurunna *	1568-1573
La Tinulu Daeng Ngaseng *	1573-1585
Daeng Majannang *	1585-1589
To Rijallo Adenenna *	1589-1593
Daeng Sanjai *	1593-1597
To Maburu Limanna	1597-1603
Petta Palase Lase'e	1603-1625
Petta Matinro'e ri Bulianna	1625-1666
Daeng Matulung	1666-1667
La Mappajanji Daeng Matayang	1667-1690

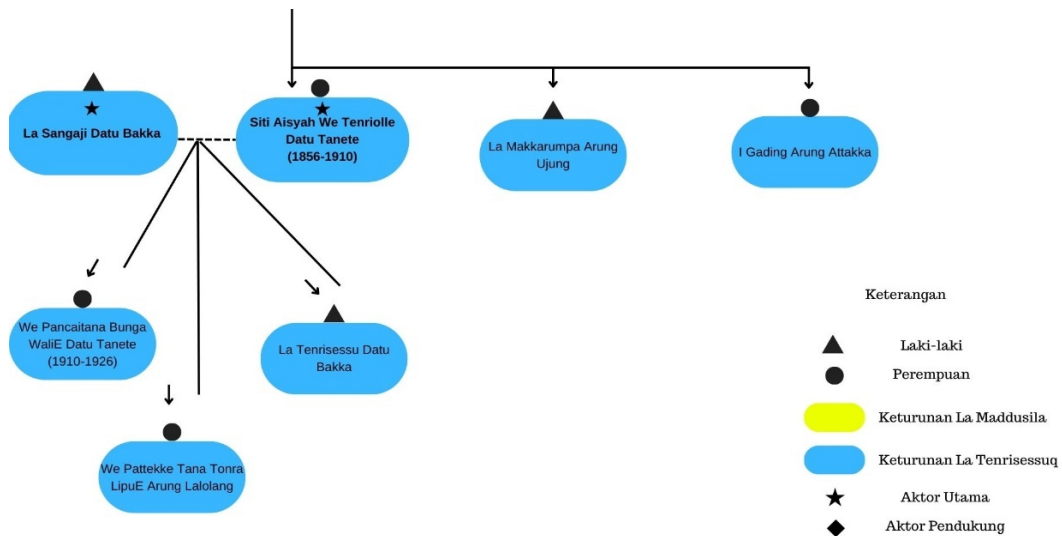
La Patteke Tana Daeng Tanisangnga	1690-1733
La Oddangriyung Daeng Matinring Sultan Yusuf Fahrudin	1733-1744
We Tenrileleang	1744-1750
La Maddusila To Appangewa	1750-1806
La Patau (periode I)	1806-1824
Daeng Tanisangnga	1824-1829
La Patau (periode II)	1829-1840
La Rumpang Megga	1840-1855
We Tenri Olle	1855-1910
We Pancaitana Bungawali'e	1910-1919
H.Andi Baso	1940-1950

Keterangan

- * Kerajaan pada masa pemerintahan raja-raja tersebut masih bernama Agang Nionjo'
- Nama-nama raja yang ditebalkan adalah mereka yang terlibat dalam konflik persaingan berdasarkan rentang periode, yang menjadi batasan temporal penulis

Lampiran VI

Lampiran VII

Sumber : *Kolonial Verslaag 1838-1848*

Pasal-pasal *Perjanjian Bungaya* yang diperbaharui

1. *Gubernemen* Belanda diakui sebagai pelindung Persekutuan *Gubernemen* dengan raja-raja anggotanya.
2. Anggota-anggota Persekutuan menjadikan musuh-musuh dari *Gubernemen*, sebagai musuh-musuhnya, dan sahabat-sahabat *Gubernemen* bagi sahabat-sahabatnya.
3. Luas dan batas-batas daerah kekuasaan *Gubernemen* kemudian akan dituntut dan ditetapkan secara tertulis.
4. Rakyat dari negeri-negeri anggota persekutuan dalam perjanjian diperkenankan berdagang kemana saja dengan menggunakan *pass* perjalanan dari *Gubernemen* Belanda, serta membayar bea cukai keluar-masuk.

5. *Gubernemen* diperkenankan untuk mendirikan benteng-benteng pertahanan di Sulawesi dibagian manapun.
6. Dilarang melakukan surat-menyurat dengan negara-negara asing dan menerima utusan-utusannya tanpa izin dari *Gubernemen*.
7. Dalam hal kesulitan pengangkatan raja baru, *Gubernemen* berhak untuk memberi keputusan.

Lampiran VIII : Biodata Penulis

Nama lengkap penulis adalah **Muhammad Hasbi Otoluwa**. Penulis merupakan putra pertama dari tiga bersaudara, dari orang tua Narto Irawan Otoluwa dan Karmila Mokoginta. Lahir pada tanggal 12 Mei 2000 di Makassar, sebagian besar masa kecil dihabiskan pula di Kota Daeng ini. Jenjang pendidikan penulis dimulai dari SDIT Ar-Rahmah Makassar tahun 2012. Setelah itu dilanjutkan ke SMP Muhammadiyah 9 Berua Makassar dan lulus pada tahun 2015, lalu dilanjutkan ke MAN 3 Makassar hingga lulus pada tahun 2018. Lepas setelah pendidikan formal, penulis

melanjutkan ke jenjang pendidikan tinggi di Departemen Ilmu Sejarah Fakultas Ilmu Budaya Universitas Hasanuddin. Selama masa perkuliahan, penulis juga aktif berorganisasi baik ditataran internal maupun eksternal kampus. Adapun diinternal kampus penulis aktif sebagai anggota di Himpunan Mahasiswa Departemen Ilmu Sejarah Keluarga Fakultas Ilmu Budaya Universitas Hasanuddin (Humanis KMFIB-UH), sedangkan dieksternal kampus penulis aktif sebagai anggota sekaligus pengurus periode 2022/2023 di Himpunan Mahasiswa Islam (HMI) Komisariat Ilmu Budaya Universitas Hasanuddin Cabang Makassar Timur. Selain daripada berorganisasi, penulis juga dalam rangka memperdalam keilmuan serta berupaya untuk mengaktifkan “ jejak ruhani “ turut pula aktif di Jaringan Aktifis Filsafat Islam (Jakfi) Makassar, yang bergelut di dunia filsafat serta keislaman.

Akhir kata, penulis mengucapkan rasa syukur kepada Allah Swt serta berterima kasih kepada Nabi Muhammad Saw beserta para keluarganya yang suci, dan turut pula kepada seluruh pihak yang telah membersamai baik secara moril maupun materiil, sehingga penulis dapat menyelesaikan skripsi dengan judul “ Konflik Persaingan Elit Bangsawan Kerajaan Tanete 1814-1910 “ ini.